СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 223. Джерзі Сіті, Н. Дж., субота, 25-го вересня 1937. VOL. XLV. No. 223. Jersey City, N. J., Saturday, September 25, 1937 THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ ЗА УСТАЛЕННЯ ЦІН НА ЗБІЖЖЯ

МАРШЕЛТАВН (Айова). — Президент Рузвелт задержався в цьому місті, що вважає себе осередком округи, котра продукує кукурудзу, й у своїй промові до півтори тисячі осіб, зібраних принагідно коло його поїзду, заявився за усталення цін на головні рільничі продукти. Він признав байдужним, як це осягнути.

Багато осіб віднеслися до нього з заклинами про допомогу. Губернатори стейтів Ілінойс і Небраска заявили президентові, що західні стейти сильно відчувають зменшення видатків на допомогові праці.

БУДУТЬ ДАВАТИ БОНУС МОРЯКАМ У ВОЄННІЙ ОКРУЗІ.

ВАШИНГТОН. — Морська Комісія відкинула домагання моряків на кораблях, що пливають по морях Далекого Сходу та по Середземнім морі, дати їм $250 бонус за надзвичайні небезпеки, на які вони наражаються; признала їм такий бонус у сумі $50.

СТЕЙТ ТЕНЕСІ ДАЛІ ЗА ПРОГИБІЦІЮ.

НЕШВИЛ (Тенесі). — У четвер відбувся в стейті референдум, себто всенародне голосування, над тим питанням, чи стейт має задержати далі обовязуючу досі прогибіцію, чи її скасувати, як це зробила більшість стейтів. Вислід показує, що за віднанням прогибіції заявилися 33,354 голоси, за її задержання 89,779 голосів, отже більшість за задержання прогибіції виносить 56,425 голосів.

Кромі цього стейту прогибіцію мають іще стейти: Джорджія, Місісіпі, Канзас і Оклагома.

КОНВЕНЦІЯ ЛЕҐІОНУ СКІНЧИЛАСЬ.

НЮ ЙОРК. — Девятнацяту конвенцію Американського Леґіону закрито в четвер вечором. Президентом Леґіону вибрано Дениела Дж. Догертія з Бостону, що підчас війни служив канцелярійним урядовцем у фльотнім департаменті. Перед розїздом конвенція ухвалила низку резолюцій; у своїй резолюції про робітничі справи конвенція не заняла виразного становища, але осудила легко крайні одиниці з боку робітників і підприємців. Наступна конвенція відбудеться в Лос Анджелесі.

УДОСКОНАЛЮЮТЬ ТЕЛЕВІЗІЮ.

НЮ ЙОРК. — Радієве підприємство „Нешенел Бродкестинг Ко." заповідає, що вже коло 18-го жовтня цього року воно почне розсилати зо своєї стації телевізійні образки. Пічне зо сцен із спортових змагань на вільнім повітрі.

ЗРІСТ ЦІН ХЛІБА.

ВАШИНГТОН. — Адміністрація Рільничого Достроення подає, що ціни хліба досягнули тепер найвищого рівня за останніх сім літ. Урядники цього бюра кажуть, що ця звишка коштує край 50 міліонів долярів на рік та що вона зівсім не оправдана станом продукції хліба.

ЗАВОДЯТЬ НОВУ ПОЖИВУ.

ШИКАҐО. — Свого часу з кількох західних стейтів пішла аґітація за споживання мяса ворон, а тепер пущено на ринок вороняче мясо в пушках. Власники фабрик до консервування цього мяса стараються зеднати для себе передвісим конференцію для продажу консервованої поживи, що збирається тут у наступнім тижні.

ДОНОСЯТЬ ПРО „ГРІЗНИЙ ЗЕМЛЕТРУС", АЛЕ НЕ ЗНАЮТЬ, ДЕ.

ФІЛАДЕЛЬФІЯ. — Сейсмографічна стація при Фраклинськім Інституті занотувала в четвер коло 8-мої години 25 хвилин рано „сильний землетрус" у віддалі 8,500 миль на південний захід. Досі нема висток про цей землетрус.

ДО АМЕРИКИ ПРИЇХАВ СИН МУСОЛІНІЯ.

НЮ ЙОРК. — Сюди приїхав на італійськім кораблі „Рекс" Віторіо Мусоліні, 21-літній син італійського диктатора, щоб студіювати фільмову індустрію. Поліція забрала його тихцем з корабля та осадила на суші, щоб не допустити до демонстрацій.

ПРИГОТУВАННЯ ДО СВІТОВОЇ ВИСТАВИ.

НЮ ЙОРК. — Сюди приїхав Орацію Педраці, італійський комісар для світової вистави в Ню Йорку в 1939-тім році. Він має занятися влаштуванням італійського відділу на цій виставі. Італія наміряє виставити будинок, що накриє площу величини 10,-000 квадратових стіп.

СМЕРТЬ ВІД ДИТЯЧОГО ПАРАЛІЖУ.

ГВАЙТ ПЛЕЙНС (Ню Йорк). — У йонкерськім шпиталі для заразливих недуг померла на дитячий параліж 8-літня Марія Дон. Це перший випадок смерти від цеї недуги цього року в повіті Вестчестер. Уряд здоровля занотував цього року 28 випадків занедужання на цю недугу.

ҐРІН ЗА СОЮЗ МІЖ ЛЕҐІОНОМ І ФЕДЕРАЦІЄЮ ПРАЦІ.

На конвенції Американського Леґіону в Ню Йорку промовляв у середу між іншими Вилієм Ґрін, предсідник Американської Федерації Праці. Він закликав Леґіон створити з Американською Федерацією Праці один фронт проти комунізму, нацизму й фашизму.

СКИТСЬКЕ СЕЛИЩЕ.

Український історичний музей у Харкові провів кілька археольоґічних досліджень стародавніх історичних памятників Харківщини. У шишацькому районі експедиція музею відкрила скитське селище, яке існувало 2000—2500 літ тому. У велико-богачанському районі знайдено багато стоянок і селищ, які існували 2800—3000 років тому. В одній з могил підчас розкопів, проведених археольогом Луцкевичем, знайдено кілька поховань. Девять поховань знаходиться в ямі, викладеній деревляними стовпчиками. З попереднього визначення ці поховання відносяться до бронзового віку.

ЯПОНЦІ БОМБАРДУЮТЬ КИТАЙСЬКІ МІСТА.

Під натиском чужих держав японці здержалися від цілковитого збомбардування китайської столиці, Нанкіну. Зате їх літаки жахливо бомбардують місто Кантон. Там убито і ранено біля 2,000 осіб цивільного населення. Також японські літаки бомбардували окружні міста. Багато з тих міст обернулися в руїни. Рівночасно з тим японські відділи піхоти повели наступ.

БРАТ НА БРАТА.

З Рудок повідомляють: В селі Подолець підчас сварки на маєтковому тлі між братами Іллею та Олексою Лакотами Ілля пробив свого брата тричі ножем у груди. Олекса Лакота внаслідок ран помер. Вбивника арештували.

ГРАБІЖНИЦЬКИЙ НАПАД.

На дорозі під Уневом, повіт Перемишляни, шість озброєних чоловіків напали на їдучого фірою Олексу Сивого та ограбили їдучі тією фірою чотири селянки на загальну суму 160 зл. Приарештували, як підозрілих у тій справі, В. Маслу, літ 21, і Ю. Підківку, літ 21, обох караних уже судово за крадіжі.

КРЕДИТОВІ СОЮЗИ В МАНІТОБІ.

Манітобський акт у справі заснування кооперативних кредитових союзів, переведений на минулій сесії манітобської леґіслятури, зістав проголошений і ввійшов у життя від 1. вересня. Цей акт є взорований на квебекськім акті й подібних актах, переведених у приморських провінціях. Як у Квебеку так і в приморських провінціях кооперативні кредитові спілки розвиваються успішно від кількох літ. Кооперативну кредитову спілку може заснувати на підставі цього акту малий гурток людей, приймаючи щадничі вкладки від своїх членів і випозичаючи їх потребуючим членам на відповідний процент.

СИН УРЯТУВАВ ПО ГЕРОЙСЬКИ БАТЬКА.

У середу ранком на платформі підземної залізниці на стації Таймс Сквер у Ню Йорку зімлів нагло 42-літній Пол Кучеґе й упав з платформи на шини. Його 19-літній син скочив за батьком, не зважаючи на найжджаючий поїзд, і почав тягнути бнатька під платформу. На їх щастя, притомний моторман поїзду задержав поїзд, заки цей доїхав до них.

НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ЧАСОПИС У ЮГОСЛАВІЇ.

У Югославії, в Руськом Керестурі, появився новий український часопис, цей раз для дітей наших бачванців, під назвою „Наша заградка". Досі в Югославії виходив тижневик „Руски Новини" й двотижневик „Рідне Слово". „Наша Заградка" ставить собі завданням виховати діти бачванців, що переселилися до Югославії за часів Марії Тереси й Йосифа ІІ-го з західного Закарпаття, на активних українських громадян.

БАНДИТИ ОГРАБИЛИ Й ПОБИЛИ 80-ЛІТНЬОГО ФАРМЕРА.

Три бандити напали на дім фармера Івана Піха у Куквил, 35 миль на північний схід від Едмонтону, побили його, потім звязали й ограбили його з 66 долярів, опісля фармера побито по голові й повалено на землю майже непритомного. Його життю не грозить ніяка небезпека.

Кінна поліція зловила бандитів і приставила до Едмонтону. Є це брати Михайло Кулеса, 30 літ, та Федько Кулеса, 21 років життя. Михайла, що вже нераз був караний вязницею, засудив поліційний суддя Ґібсон на 7 років вязниці у Принс Алберт. Молодший брат Федько одержав лиш 2 роки без одного дня у Форт Саскачеван. Третього грабіжника, 16-літнього хлопця з Торгілд, віддано в опіку суду для малолітніх.

НАДОЇЛА ЇМ ВАНДРІВКА.

Три хлопці з Реджайни пустилися на вандрівку до Мус Джо. Першу ніч спали під мостом. Потім їхали вантажним автом. Дві другі ночі перебули під голим небом. Таке життя видно не дуже припало їм до вподоби і думка про вигідне ліжко взяла верх. У Мус Джо вони зайшли до одної хати проситися на ніч. Господиня розпитала їх і закликала поліцію. Гнд опікою поліції хлопці вернулися на другий день до своїх родичів у Реджайні. Коли вони лишили дім, то всі три разом мали два доляри.

ПОСТЕРУНКОВИЙ ПРИКАЗУЄ.

Перемиський „Український Бескид" пише: Комендант постерунку в Горуцьку домагається від виділів українських культурних товариств, щоб вони повідомляли його про кожночасне засідання чи сходини виділу. Це, нічим необосноване, дивне домагання доправаджує лише до непотрібних конфліктів з поліцією.

ЗАЛИЦЯННЯ ІТАЛІЇ ДО АНГЛІЇ.

Щоб свою поїздку до Німеччини зробити більше приємливу для Англії, Мусоліні через своїх представників заявив англійському урядові, що Італія шукає приязни з Англією, а з Німеччиною вона тільки плянує створити один спільний протимосковський фронт. Мусоліні був би радий, щоб до цього фронту прилучилася й Англія.

ВНУК ВЕЛИКОГО ПИСЬМЕННИКА ЗЛОДІЙ.

Паризький часопис „Пері Суар" повідомляє, що в Ніцеї арештували 17-літнього хлопця, Івана Толстого, здається внука великого московського письменника, покиненого перед 7-ма роками родичами, що розійшлися з собою. Хлопець став крок за кроком небезпечним кишеневим злодієм, сидів кілька разів у вязниці, аж вкінці арештували його в Ніцеї підчас крадіжу дорогоцінностей по кабінах з одіння людей, що купалися в морі.

15-ЛІТНІЙ ХЛОПЕЦЬ ПІДПАЛЮВАВ ЛІСИ.

У Франції від якогось часу хтось підпалює ліси. В Бордо арештували 15-літнього хлопця, якому дали були 10 франків, щоб підпалив ліс. Арештований не хоче сказати назвища особи, що намовила його до згаданого діла. Всеж арештували одну особу, що на неї паде в цій справі деяке підозріння. Є всі познаки, що ліси у Франції підпалюють комуністи.

РОЗВЯЗАЛИ КРУЖОК „РІДНОЇ ШКОЛИ".

Гурток українців, які постійно мешкають у Варшаві, зложив до державного комісаріяту Варшави зголошення про заснування Кружка „Рідної Школи" ім. С. Петлюри у Варшаві. По думці статуту, зголошений Кружок мав бути Філією Товариства „Рідна Школа" у Львові. По 28 днях ініціятори рішили почати працю. Одначе адміністраційна влада покарала голову новозаложеного товариства гривною 144 злотих за відбуття нелегальних зборів і розвязала само товариство.

ВИЛУЧИЛИ ҐАЇ З ТЕРНОПОЛЯ.

Ще за бурмістра д-ра Ленкевича міська рада Тернополя рішила вилучити з обсягу міста Тернополя Ґаї Великі, що мають коло 3,600 мешканців, головно українців, і є передмістям Тернополя. На спротив українців справа протяглась аж дотепер. Тепер справу вилучення Ґаїв затвердили надзірні власті. Частину Ґаїв мають прилучити до збірної громади Лозової, а другу частину до збірної громади Березовиця Велика. Таким чином бажають осягнути польську більшість у Тернополі.

ЛОПАТОЮ В ГОЛОВУ.

В селі Рашків, повіт Городенка, підчас спору за межу Степан Брус ударив лопатою в голову Федора Паращука так сильно, що заломив йому череп. Раненого перевезли до лічниці.

АПОСТОЛЬСЬКИЙ АДМІНІСТРАТОР НА ЛЕМКІВЩИНІ ПЕРЕСЛІДУЄ СВЯЩЕНИКІВ-УКРАЇНЦІВ

ЛЬВІВ. — Українські крайові часописи пишуть: „Теперішний апостольський адміністратор Лемківщини, о. Яків Медвецький, здержав місячну платню за серпень трицятьом священикам. Має це бути пімста за читання „Нашого Лемка" й „Українського Бескиду". Про це виразно говорить письмо о. Медвецького до згаданих священиків: „— понеже... якъ стверджено урядово — не подчинывъ ся зарядженю тут. Ординаріяту, оголошеному в ч. XI. тут. „Вѣстей" въ справі пренумерати, читання і поширювання часописей „Наш Лемко" і „Український Бескид". А дальше в тому письмі написано: „. . . повідомляється, что на случай дальшой одмовы. . . будем принужденi примінити дальши больше строги дисціплінарни кари".

У ЛЬВОВІ БУДУЮТЬ НОВУ УКРАЇНСЬКУ ЦЕРКВУ.

ЛЬВІВ. — Дня 12 вересня ц. р. українці міста Львова торжественно посвятили вугольний камінь під будову нової церкви св. Івана Богослова при монастирі сс. василіянок, вул. Потоцького 95. При посвяті зібралося багато народу і духовенства. В угольний камінь зложено грамоту, яка зачинається: „Всемогучому Богу, в Тройці Святій Єдиному, най буде слава во віки вічні. Амінь. Усе людське тлінне проминає та йде в забуття. Один Господь Савафот Вічний та нетлінний і царству Його не буде кінця. Щоб на нашій українській землі слава Божа не уставала, але, навпаки, більшала, ми — громадяни столичного города князя Льва — ступаючи слідами предків наших, митрополитів, єпископів, князів, бояр та міщан, зібралися у монастирській обителі св. Макрини в неділю Мироносиць, 8 травня 1932 р., та постановили здвигнути при тому монастирі Храм Господевi для спасення душ та для утвердження в батьківській вірі українців тієї округи города Львова; й нам, недостойним рабам Божим, поручено те богоугодне діло виконати".

КОНЦЕРТОВЕ ТУРНЕ СЛАВНОГО УКРАЇНСЬКОГО СПІВАКА.

ЛЬВІВ. — У першій половині жовтня ц. р. виїздить з рідних земель до Відня на цілий рік славний український співак Михайло Дуда. У Відні він буде співати на концертах і в операх. Можливо, що передтим він поїде на три місяці до Німеччини. Дуда має пропозицію співати там у державнім німецькім театрі „Фолькстеатр" в операх „Аїда" і „Льоенґрін". За рік М. Дуда задумує виїхати до Америки і в цій справі вже веде переговори з Саймоном і Е. Джонсоном, директорами „Метрополітен Опера" в Ню Йорку. Перед своїм виїздом за кордон М. Дуда дасть низку концертів по ріжних містах східньої Галичини.

ЩО ДІЄТЬСЯ НАД ЗБРУЧЕМ.

ЛЬВІВ. — Населення села Пукляків, борщівського повіту над Збручем, було свідками такої події по советському боці. Зараз за Збручем, недалеко советського прикордонного стовпа, жінки і діти пасли корови. Зараз надійшов червоноармієць і велів їм відігнати корови від Збруча. Одна жінка, що не хотіла відігнати корови, сказала: „А чому за Збручем інакше поводяться з людьми?" і до тих слів вона ще додала кілька слів проти червоноармійця. На те останній закричав: „Стій, бо стріляю!" Жінка не затрималась, а тільки відповіла: „Як хочеш, стріляй!" Тоді червоноармієць вистрілив двічі до неї і положив її трупом. На відгомін стрілів надбігла стежа з советської застави. Вона забрала вбиту, чи тяжко ранену, на віз і відвезла її на стражницю. Це все діялося на очах населення з цього боку Збруча, кількадесять метрів від кордону.

У ЛЕНІНГРАДІ ЗАСТРІЛИЛИ ЧОТИРИ ОСОБИ.

ЛЕНІНГРАД. — Советська влада застрілила чотири особи за здогадні „саботажі". Їм закидали, що затроювали моряків советської балтійської фльоти.

В ПАРИЖІ АҐЕНТИ ҐПУ СХОПИЛИ ДВОХ ЦАРСЬКИХ ҐЕНЕРАЛІВ.

ПАРИЖ. — У Парижі аґенти ҐПУ схопили двох царських ґенералів, Мілера і Скобліна. Вони післали до них листи з запрошенням, щоб прийшли в умовлене місце, де має прийти німецький аташе. Мілер був настільки обережний, що лишив записку, в якій сказав, що колиб він не вернувся, то значить — його схопили. Французька поліція підозріває, що це схопили їх советські аґенти, бо люди бачили, як перед відіздом советського корабля з Гавру прибуло вантажне авто з двома людьми, а відїхало те авто вже без двох людей.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc,
81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post-Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПЕРЕПИС БЕЗРОБІТНИХ

Остаточний плян перечислення безробітних уже вироблений, одобрений президентом Рузвелтом і поданий до публичного відома. Нині громадянство вже знає, чого від цього пляну може, а чого не може ждати.

Треба признати згори, що цей плян є кращий, ніж інші пляни, що їх у цій справі подавано передтим. Передвсім обчислення безробітних не відкладається на далеку будучність; воно має відбутися вже 1-го грудня, отже в найближчому часі, в якому це можливе, взявши під увагу потребу пороблення відповідних приготовань.

Переведенням перепису безробітних мають занятися почтові уряди. Є це багато краще, ніж малиб ним занятися, як це первісно пляновано, виборчі комісії, чи хто інший. Почтовий уряд має справжню армію добре вироблених урядовців, а перечислення безробітних це робота, яка вимагає певного фахового вишколу. Вжити готовий уже урядничий апарат є без сумніву дешевше, ніж творити спеціяльний апарат для цеї справи.

Сума 5 міліонів долярів, до якої президент Рузвелт дозволив піти начальникові реєстрації з видатками на цей перепис, є досить поважна, а притому не така велика, щоб викликати в краю обурення на розкидання гроша. Видно з неї, що президент числиться з публичною опінією та з невиробленням, чи непривичністю, американського громадянства до цеї справи. Адже це властиво перше цього роду спеціяльне перечислення безробітних і уряд може сподіватися всяких докорів, уже хочби з цеї причини, що громадянство ще в цій справі новик.

Оглядання президента на публичну опінію видно теж з того, що реєстрацію безробітних не робиться примусовою, але добровільною. Іншими словами, ніхто з безробітних не є обовязаний дістати собі бланкет реєстрації безробітних, виповнити його й віддати почтовому урядові. Безробітний може це зробити тільки тоді, як йому захочеться. Нема навіть сказано, що лише такий безробітний, що зареєструвався, буде мати право зголошуватись по якусь публичну допомогу, хоч ми можемо догадатися, що для такого безробітного, котрий має такий намір, буде порадно зареєструватися.

Федеральний уряд, видно, вважає цю справу справою великої суспільної ваги, але лишає її виконання свобідній волі громадянства. Громадянство повинно зрозуміти потребу цеї реєстрації й показати це практично, ділом. Зрозуміти це повинні передвсім робітники, що без реєстрації безробітних не можливо знати розмірів безробіття та не можливо робити плянів для постійної заради цьому суспільному лиху.

„СЛАВА УКРАЇНИ НЕ ВМРЕ, НЕ ПОЛЯЖЕ!"

(З одної розмови з ґен. Капустянським).

Коли недавно дана мені була нагода пізнати особисто нашого славного військового діяча, **п. генерала Миколу Капустянського**, то я попрохав у нього подати мені в окремій розмові свої враження з недавніх відвідин у наших братів за океаном. Ґен. Капустянський згодився на те, і от незабаром мав я честь витати його в моїй хаті, куди він потрудився, щоб удоволити згаданому мойому проханню.

Тут мій достойний гість оглядає спершу мою — довгі роки мною збирану! — бібліотеку, зокрема цікавить його відділ книжок, присвячених епосі й подвигам Наполеона. Я, правда, зазначую притім, що хоч намагаюся збирати все, що лиш розшукаю з того, що написано досі про великого завойовника, то всетаки відношуся до нього критично. Погляд, з яким ґенерал погоджується, але притім додає, що Наполеон як-не-як ще для найдальших поколінь людства таки незрівнний прообраз **непереможної енерґії і непереможного хотіння.**

„Із цього погляду — каже мій гість — і ми, українці, можемо в Наполеона вчитись багато-багато, зокремаж і в громадянській роботі, бо тут треба нам таксамо Наполеонського духа, тобто енерґії великого хотіння, як і у збройних змаганнях за волю. Ну, а цінну статтю нашого знаменитого публіциста **Е. Онацького** про Наполеона в його відношенні до української справи, що її принесла свого часу амер. „Свобода", знаєте, правда?

Мені ця згадка про „Свободу" дуже на руку, бо з нею ми переходимо до властивої теми, наміченої мною розмови з гостем, а саме до вражінь ґен. Капустянського з його побуту за океаном, про які й питаю. А він повний питомої йому погідної поваги, відповідає:

— Знаєте, щойно після довгої перерви, коли мої вражіння від побуту в Злучених Державах та в Канаді вспіли хоч трохи скристалізуватися — їх є так багато і такі вони всі глибокі! — можу зазначити їх загальний характер. Яж про життя українців на американськім континенті, про їх національну і державну працю, мав і раніш докладні відомості. А тому з великим зацікавленням їхав я до Америки, щоб познайомитись навласні очі з тим, як живуть і працюють там наші українці. І скажу вам без перебільшування, що те, що я там побачив, і те, що я відчув у мойому серці, довело мені переконливо, що українці на американськім континенті творять великі цінності, щоб відмітити тільки величаву діяльність Українського Народного Союзу та величезне значіння його органу, „Свободи". Це праця, якої ваги в нашім громадянстві ще зовсім не оцінено! Не оцінено як слід теж і іншої, вірної громадянської праці в Америці, ні найновіших зусиль націоналістичної організації ОДВУ. Зазначу тут, що Злучені Держави Америки й Канада мають питомі їм своєрідні риси і це, природня річ, мусіло відбитися на житті і діяльності українців у цих державах. Та проте українці на американськім континенті в значній скількості — хоч вони є льояльними і добрими громадянами їх новопридбаної батьківщини; серцем, думками і бажаннями є завжди зо своїм народом. Надтож приємне вражіння зробила на мене та дуже важлива обставина, що національно - державницька свідомість починає захоплювати і **молоде покоління,** вже там народжене. З цього погляду наведу вам лиш один маркантний приклад, а саме з мойого побуту в Шікаго.

Тут ґен. Капустянський дивиться розмріяно кудись перед себе і з чудово радісною усмішкою каже:

— Шікаго! Ще бачу її, — ту українську молодь там... Хлопці — в однострою, стрункі, повні спортової снаги, виховані на анґльо - саксонській культурі. Дівчата — вродливої української вдачі. Вони творять нову когорту українських націоналістів, що готуються підперти свій нарід у рішальний мент боротьби за свою державність. Я пригадую собі дуже живо, як то вони, числом до 200, з чудовими українськими піснями на устах, вмаширували на дівець, провожаючи мене з відчуту в дальшу дорогу — до Канади. І ще й тепер мов учувається мені могутне „Слава!", що залунало тоді на великому двірці в Шікаго... А Канада? Це, правда, зовсім інша країна: безмежні простори, суворий клімат... А ще й тут дали собі раду наші українці, зуміли заспокоїти свою спрагу відносно — землі. Їх праця як кольонізаторів та працівників розбудови цієї країни знаходить велике признання з боку канадійців. Отак канадійська преса, яка добре ознайомлена з українською проблемою, та військові представники, виявили до мене, як до одного з виразників українського визвольного руху, велике зацікавлення і гостинність. В багатьох місцях на українських виставах представники військових і громадських установ витали мене, висловлюючи побажання, щоб український нарід зміг урешті здійснити свої змагання до власної держави. Бо національний рух серед українців у Канаді набирає все щораз більших розмірів і захоплює щораз то ширші кола нашого громадянства. А надто любов до свого рідного краю яскраво виявляється там серед нашого численного фермерства та молодого покоління... Я знову наведу вам на це лиш один-одинокий приклад з багатьох. Слухайте!

В голосі ґенерала тремтить помітне зворушення, коли він починає розповідати мені свій спомин, і я слухаю його щиро-цінних слів з усією увагою. А очі в нього блищать мов у юнака.

— Це було — каже ґенерал — в одному місці на святковому принятті в мою честь. Зібрались там українці ріжних напрямків, щоб спільно провести вечір. Довго-довго сиділи ми в любій розмові, обмінюючися взаємно думками, коли тут підводиться сивий фармер, що вже 25 літ тому, як приїхав до Канади, підносить два пальці вгору, мов до присяги, і надзвичайно зворушливим голосом каже:

„Добрі люди! Отут перед усіми вами заприсягаюся, що коли Україні того буде треба, то я моїх трьох синів радо дам у її обороні!"

І ніколи — додає ґенерал — не забуду я тої тиші глибокого захоплення, яка спершу після тих слів опанувала присутніх. Знак, — що вагу їх відчув кожний у найглибших глибинах своєї душі... Та ще багато міг би я вам, дорогий докторе, оповісти про те, що я там, за океаном, між нашими братами бачив на власні очі, і що підсилило моє переконання, що — слава України не вмре.

А після того, як ми в нашій розмові перейшли до загальної ситуації, ґен. Капустянський сказав:

— Нині українська справа є не лише відомою, але й дуже актуальною. Над способами розвязання її працюють представники великих держав, бож вони переконалися, що український нарід не визнав себе переможеним. І переконалися вони, що він веде й тепер запеклу боротьбу з займанцями, організує свої сили як в Европі так і за океаном, і вага українського проблему набирає першорядного значіння. Отак окупанти України відчули гаразд ту страшну для них небезпеку, і в ріжний спосіб намагаються загальмувати український визвольний рух, але — безуспішно! От усі вістки з червоної Московщини свідчать яскраво про те, що чавіть найвизначніші комуністичні посіпаки в Україні — навіть же такі, як Панас Любченко — вже не всилі протиставитися змаганням українського народу і прямують самі до того, щоб поборювати сталінсько - московську диктатуру. А Польща? Вона, тяжко захитана в нутрі, намагається надаремно стримати на західніх землях України наш могутній національний рух. Знаємо ми добре всі штуки ляцької кольонізації, її явні й тихі пацифікаційні подвиги, як ось в останнім часі в Тернопільщині й Бережанщині, і таке інше. Та проте скрізь на українських землях лунає непереможно могутнє гасло: „Готуйтесь до оконечної збройної розправи з ворогом!" І тому ми спокійні за вислід нашої боротьби".

Тут мій достойний гість підводиться і вже збирається до відходу. При прощанні ґен. Капустянський ще раз повертає розмову на мою бібліотеку й на мою працю, і виявляє притім таке основне обзнайомлення теж і з моїми працями у „Свободі", що я мушу просто подивляти таку точну поінформованість про пресу й літературу у військового достойника, якого ділянка праці така інша, зовсім інша! І я мушу сказати притім, що такий тип військового достойника це стількиж **наш, український тип модерного військового,** що й гідний нащадок наших вождів у минувшині. І я мабуть не потребую пригадувати нашим читачам, що ґен. Капустянський це автор цінного твору **„Похід українських армій на Київ і Одесу 1919 р.",** а з цим він і найвизначніший досі бойописець нашої останньої визвольної боротьби.

І може й тому пан ґенерал з таким живим зацікавленням приймає від мене, на памятку його відвідин у моїй хаті, один — з останніх уже! — примірників моєї революційної поеми **„Утеча Олекси Перхуна",** якою я **в р. 1909,** ще як молодий студент ґерманістики у Відні, почав мою літературну діяльність. Писав я її колись ночами, в маленькій кімнатці ген на периферії міста, повний туги за рідним краєм, і його волею, відзиваючись у молодечому запалі до наших борців:

„Чи раз лишень вам вільно було жити
Некривдженими в гордій свободі?
Чи завше вам пристоїть сльози лити
Мов сиротам в оковах і біді?
Сини степів! Згадайте степ і море!
Мов ранняя зоря встає ваш час!
Встає пімстити довговічне горе
І крицею числить літа ураз...
Вставайте, козаки! Дух волі йде до вас!"

(ст. 31/32).

Та пишучи ці рядки, я, хоч і зичував грядучий момент великої боротьби, то всетаки не відав тоді, що так уже близько він — той час збройного возстання народу. І не міг я тоді передбачити ніяк, що, ставнувши у великий момент у ряди працівників національного визволення, я саме в ділянці моєї літературної праці **стрінуся після десяток літ на одному шляху з подвижниками визвольного Чину, з Героями Української Армії...** З Ними, яких міцні, Ґенієм Волі благословенні руки, зализом і кровю здійснювали горіючі визвольні замисли народу і молодечі сни таких мрійників, яким годі, ген на Альксінґерґассе у Відні, був і я...

Д-р Остап Грицай.

Докладний.

На одній митній границі питається урядовець:

— Прошу мені сказати, скільки і які гроші маєте?

— Це вас нічого не обходить!

— Прошу дуже, можете й не казати правди, мені йшло лише про статистичні дані...

В. Будзиновський.

ОДИНОКІ АВСТРІЙЦІ

(З моїх споминів).

(5)

Нам лиш показали на тій одинокій карті, куди треба йти. Звертали нашу увагу на те, що попри Чечву іде вузкоторова залізничка. На карті вона справді є. Коло Лімниці на карті залізниці нема. Колиж ми прийшли над ріку, здовж котрої, як ось тут, іде залізниця, то ясне, що та ріка не Лімниця, а Чечва!"

Чуючи, що ми між собою балакаємо по українськи, польський офіцир міг підозрівати нас, що ми зрадники і хочемо його справити блудом, на фальшивий шлях.

Вийшов до нас крилошанин Чапельський і став офіцирові пояснити, що залізничка здовж Лімниці ходить вже пятий рік, що на картах ґенерального штабу нема її тому, що ще не вийшло нове, справлене видання цих карт. Приніс свою карту і я приніс свою. Ми стали офіцирові показувати ріжні верхи, які від нас було видко. Всі ті верхи офіцир знайшов на наших картах. Нарешті увірив, що не збудив і закляв: „А нех шляк трафі такон картоґрафіє!" Коли о. Чапельський дарував йому свою карту, він сказав: „Як би ксьондз канонік плюнули мені в кишеню, то я не втішився б так, як тою картою. Тепер вже не буду сліпим провідником моєї сотні!"

Ту австрійську карту без залізниці я ще нині маю. Півтора року пізніше я бачив російські карти, привезені до Львова в 14-тім році. Залізничка здовж Лімниці була там „як бик!"

Інша пригода: Після розгрому австрійської армії Авфенберга, укріплений мостовий причілок під Нижневом став для Австрії непотрібний, і ціла його обсада впала в російські руки. Обсада дістала приказ втікати. Команда не годна була зробити пляну скорого відвороту ріжними дорогами, бо не мала ріжних карт околиці Нижнева!

Недалеко прислка прокрадалася лісом російська стежа і згубила пакет. Знайшла його австрійська стежа і принесла до команди. Генерал розпечатав і знайшов кілька російських карти. Він не вмів по російськи читати. Не вміли також офіцири його штабу. Між офіцирами обсади був резервовий оберляйтнант, українець д-р Ярослав Олесницький. Ґенерал позвав його до себе і показав йому ті карти. Д-р Олесницький пізнав, що то кілька примірників карти околиці Нижнева. Що лиш тепер штабовці зробили плян відвороту кількома дорогами. Аж ворожа армія мусіла австрійцям помогти своїми картами. Тягла ворог їм не дав, то гармати полишено (здемонтовані). В цілій тій пригоді цікаве й те, що такі „специ" як ґенерал і його штабовці не пізнали, що то карти околиць Нижнева, хоч би на них не було ніяких написів! Вони стояли над рікою, на карті була ріка; стояли при мості, на карті був міст; за мостом Нижнів, на карті також міст з пляном Нижнева; праворуч і ліворуч горби, ліси, поля, на карті таксамо. Кожний неписьменний хлоп зпід Нижнева показав би на карті пальцем, де він стоїть!

Вертаюся до „Екермезе". Сторож, що водев мене до ресторану і назад, по дорозі дуже багато балакав зі мною: тягнув за язик. Він збирав на мене докази, що я російський шпигун. Виявилося це так: Раз даю я капітанові Кулі 5 корон і прошу його, щоби приказав передати Кунцові на харч. На те капітан відповів:

„Кунцові грошей до рук не вільно дати, бо він їх пропе. За попередніх пять корон купив горівку. Раз вписвя так, що цілий день лежав без тями.

Я знав, що Кунц сильно не, тож увірив. За яку годину я крізь вікно побачив Кунца на подвірю і вийшов до нього. Він зараз прискочив до мене і зачав шепотом:

„Я викрався з мого арешту, щоби вас перестерегти. З вами дуже погано! Вам хочуть доказати шпигунство в користь Росії. Відтак мучили мене, щоби я їм сказав, чи ви в Підлютім справді з родиною, чи цілі літо, хто сторонський до вас заходив перед вашим відходом на Угорщину, чи ви по дорозі сюди рисували що або писали, чи не викинули в кущі якісь папери тоді, як нас придержали або вели сюди. Казав, що вид вже маєте обезпечену кульку в лоб і я повинен рятувати бодай себе, розказуючи все те, що про вас їм потрібно знати. Коли так мучив мене чотири дні і все чув, що я не можу нічого такого, про що він мене питає, приніс до мене пляшку горівки і став частувати. Запоїв мене на смерть, гадаючи, що видобуде щось від пяного. Не видобув, бо з порожного не наллєш... Пане, з вами дуже зле. Втікайте звідси! Я вас проведу...

Побачившися з капітаном, я йому лиш сказав, що Кунц вписвя не за мої гроші, і що його сторож у службі каригідно ревний. Чи капітан зрозумів мене, не знаю. Він ставав щораз неспокійніший, бо на жадну з моїх депеш не приходили відповіди, а десь недалеко судили „шпигунів" з Галичини. Казав, що між ними є мабуть якийсь священик Березовський.

В місті розказували, що жандарми страшно знущаються над тими „шпигунами". Приміром, гасять свої цигара, втискаючи запалені кінці в очі своїх жертв. Я капітанові сказав, що як між обвинуваченими є священик Березовський, то вони абсолютно невинні. Ця моя гадка, сказана рішучо, сильно збентежила капітана. Другого дня в полудне д-р Куля приходить до мене і каже:

„Вчора я довідався, що в Густі стоїть станиславівський полк і частина українського леґіону. Я зателеграфував до „пляцкоманди", щоби в касарнях питали, чи хто знає посла Вячеслава Будзиновського. Нині, саме в цій хвилі відповіли мені, що зголосилося до трицять осіб мужви і офіцирів, котрі заявили, що посла Вячеслава Будзиновського знають особисто. Тепер вже маю доказ, що така особа, то не фікція, а справді є. Ще лиш потрібний мені доказ, що то саме ви та особа.

„Такий доказ можете мати дуже легко", кажу йому. „Приклличте фіякра і вишліть мене з жандармом до Густу, щоби команда доочними свідками ствердила індентичність.

„Це не може бути! До Густу ні!" — вихопилося капітанові, а на його лиці був жах.

Чомуж не може бути, не пояснив мені. Лиш по хвилі сказав, що „того священика з його двома товаришами вже засудили на смерть і завтра повісять".

Я зараз погадав собі, що в Густі є хтось такий, що дуже радо бачив би мене на шибениці. Хтось такий, що мав силу зробити це. Тої ночі я дуже зле спав. Пробудився коло четвертої, бо хтось сильно мене за рукав. То був д-р Куля.

„Маєте гроші на фіякра до Воловця?" — питається. Вставайте, бо мусите зараз їхати до Мукачева! Як не маєте грошей, то підете пішки. Жандарм поведе вас.

(Дальше буде).

Вилетить.

— Бачиш синцю, — каже мати до малого Івася — янголики мають крильця і літають високо в небі.

— А чому моя няня не літає?

— Таж няня не є янголиком, синцю!

— А чомуж татко каже до Гані: Мій ти янголику?

— Так?! Ну то Ганя також вилетить напевно!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

БОРОТЬБА В ЦЕРКВІ.

„Союз світських церковників", що є організацією протестантської епископальної церкви, виступив з публичним закидом проти „Церковної ліґи промислової організації", що теж належить до тої самої організації, з поважним закидом звязків із соціялізмом і комунізмом.

Відповідаючи на цей закид, критикована організація каже, що вона не має ніяких звязків з ніякою політичною організацією, а тільки загально старається розвязувати теперішні проблєми промислової суспільности за засадами християнської релігії. Виходилоб з цеї заяви, що як одна організація цеї церкви задумує пристосувати засади християнства до практичних біжучих питань, інша добачує в цьому комунізм.

Людей, що не належать до протестантської епископальної церкви, мало обходить внутрішня боротьба в чужій церкві; але як ця боротьба обертається не коло чисто церковних, а суспільних питань, вона може багато навчити й нечленів.

ЯК СТАТИ БАГАТИМ ВЛАСНИКОМ КОПАЛЕНЬ ВУГЛЯ.

Урядова „комісія для промислу твердого вугля" приїхала до стейту Пенсилвенія розсліджувати цей промисл. У цьому промислі не все в порядку, бо, як знаємо, від депресії в ньому завелося бутлеґерство: приватні люди стали добувати вугля з землі, котра до них не належить.

Ця урядова комісія переконалася, що добування твердого вугля знаходиться в руках залізниць. Залізничі компанії захопили в свої руки землі з *вуглевими покладами* й відпускають добування вугля іншим підприємця за відповідною оплатою, що зветься „ройелті". Ці оплати, каже комісія, такі високі, що добувачам вугля малощо лишається. До того вони щодо свого бизнесу зовсім залежні від залізниць.

Отже в цілім цім промислі нема свобідної конкуренції, котру величають основою капіталістичного промислу. Без дозволу цих залізниць нині вже нікому не можливо взятися за добування твердого вугля. Отже як прихильники вугільних баронів кажуть, що хтонебудь нині може стати приємцем, як вони стали колись, вони говорять неправду: нині часе не ті, що були колись.

ЧИ СЛУШНО?

Власники землі з покладами твердого вугля ведуть тепер завзяту кампанію за те, щоб уряди виступили проти добування вугля людьми, що не є її власниками, без дозволу власників, себто проти так званих вугільних бутлеґерів.

Кажуть власники, і з ними годиться багато людей, що бутлеґери це злодії, які привлащують собі чуже добро, та що уряд повинен такий крадіж прикоротити.

Тепер „комісія для промислу твердого вугля" виступає з публичною заявою, що уряд повинен привернути свобідну конкуренцію в промислі твердого вугля, бо побирання оплат залізничими кампаніями несслушне. Мовляв, уряд повинен наложити податки на ці „ройелтіс". Комісія, видно, хотілаб забрати ці надзвичайні приходи залізниць з вугільних покладів на державу, себто на всю громаду.

ЧИ ОБОРОНА РОБІТНИКІВ?

Джесі Ґрір, власник великої пекарні тісточок у Вотертавні, Месечусетс, закрив свою фабрику, що варта $150,000 і затруднювала 130 робітників, вийшов з цього бизнесу та пішов назад до машинового бизнесу, з котрого вийшов на початку депресії, щоб занятися пекарством і дати роботу безробітним.

Чи правда це, що він пішов до нового бизнесу, щоб дати роботу безробітним, чи ні, не відомо, але факт є фактом, що він покинув цей бизнес, коли робітники зажадали від нього 33% підвишки своєї заплати й вийшли на страйк. Він каже, що не може вести бизнесу під диктатом людей, що з бизнесом не мали ніколи нічого спільного поза те, що їх вибрано до уряду юнії.

Виходить, що через свою організацію ці робітники знайшлися без роботи. Юнія може їм помогти добиватися заплати, але чи може вона відкрити наново раз на все закриту фабрику? І чи боронить добре інтересів юнія, що такої можливости не передбачае?

БЛЕКОВА МАНТІЯ.

Доносять з Олбані, Ню Йорк, що в одному підприємстві, котре займається виробом академічних костюмів, бувший сенатор Блек замовив собі судейську мантію, яку носять члени Найвищого Суду Злучених Держав. Кажуть, що цей уніформ коштувати буде Блека коло 90 долярів та що він мав бути дорученим у Вашинґтоні до 20-го вересня.

Одначе, як видно з ґазетних донесень, проти цього, щоби Блек сповняв обовязки члена Найвищого Суду Злучених Держав, підносяться такі преріжні бурі, що ледве чи буде Блек сидіти в цьому трибуналі, себто чи прийдеться йому носити замовлену мантію.

Здається, що прийдеться вертатись до іншого уніформу, теж чорного, але з каптуром, що закриває обличчя і має діри на очі.

ЩО КОШТУЄ КНИЖКА?

В Америці повстало недавно видавниче підприємство, що збирається видавати дешеві книжки. Буде продавати повісті пересічної величини (себто на 200 сторін) за 25 центів, а грубші по 35 центів.

„Ось, скаже хтось із наших людей, „що то американці можуть! Чому наші такого не потрапляють?"

У своїм проспекті нове підприємство пояснює, як це воно робить: коли видавництво видасть якимсь коштом 1,000 примірників, то йому вже дуже мало треба збільшати свій видаток, щоб видати 10,000 примірників, а за 10,000 примірників воно може дістати вдесятеро стільки, що за 1,000 примірників. Таксамо збільшеним коштом воно може збільшити видавництво до 50,000 і 100,000 примірників. Чим більше примірників видасть, тим більше воно може дістати грошей назад, а тимсамим може нижче пустити ціну кожного примірника.

Це пояснення ще не повне, бо й на це ще хтось скаже: „Коли так легко знизити ціну кожного примірника через побільшення накладу, то чому наші цього не роблять?" Не достає ще пояснення, як саме розіпхати серед наших людей 100,000, чи лише 50,000, чи хочби 10,000 примірників одної книжки.

І ФІЛЬМИ ЗА ЦЕ БЕРУТЬСЯ.

Завважую цікаву фільмову новину. Одно фільмове підприємство взялося вчити театральних відвідувачів про ріжні товари, які їм приходиться купувати.

У першім виданні цеї новини говориться про дві справи: перше, чи молоко „А" так багато краще від молока „Б", що аж оплачується його купувати; друге, на що дивитися при купні черевиків. Рівночасно воно заповідає другу рату видання, в котрім буде говоритися про купно бритов та про купно жіночих панчіх. Як скінчилося показування першої картини цього роду, публика вибухла рідкими в фільмових театрах оплесками.

Що вони показують? Чи не бажання публики навчитися, як купувати?

ЦІКАВІ ПРАКТИКИ.

Читаємо в „Меті":

З Поділля дістаємо м. ін. такі вістки про труднощі, що з ними стрічається українське гр.-кат. населення:

Коли дитина батька грекокатолика і матери латинниці охрещена в церкві — у школі всетаки примушують її ходити на польську науку релігії.

Якщож дитина латинника і греко-католички охрещена в костелі — то вона, розуміється, теж ходить на польську науку релігії. Отже якась подвійна мірка.

Діти обох родичів грекокатоликів, уроджені у Франції або в Німеччині і там охрещені в латинськім костелі, фіґурують в урядах як римокатолики і теж мусять ходити на польську науку релігії.

Якщо батьки у звязку з такими фактами упоминаються свого права — то вчителі й інші чинники справоджують людей до старостви або грозять репресіями, а така погроза особливо страшна в надграничній смузі, де влада може кожного виселити.

Оці загальні „правила" побільшування числа дітей латинського обряду злаждені на підставі цілої низки одиничних фактів, про які, зрештою, часто читаємо в щоденній пресі. Наражені на такі методи винародовлювання, наші люди мусять виказати в цій боротьбі особливу видержливість і силу духа.

З ДНЯ

ПЕРЕБОРЩУЮТЬ.

Наші „добрі" сусіди, москалі й поляки, відколи навчилися від нас варити борщ, все переборщують. Один анґлійський журналіст, що був на опері в Москві, писав: „Московська опера не лиха, мають добрі голоси, цікаві декорації, не погана гра, тільки всі ці добрі прикмети псує питома москалям вдача все перебільшувати. Виставляючи оперу, московські режисери, здається, керуються такою засадою: коли буржуазні країни поставили орхестру, що складається з сотки музикантів, то ми поставимо орхестру, що має дві сотки; коли вони поставлять балет із 50 осіб, то ми — з сотки; а коли вони поставлять сотку, то ми дві"...

Переборщують москалі все й у політиці, як теж у приватному житті. Говорять, що коли на московських ринках появилися радіові апарати й ґрамофони, то большевицькі достойники спровадили собі по два, або й по три до одної кімнати. Чим більший достойник, тим більше радіоапаратів і ґрамофонів мав у хаті.

І ПОЛЯКИ ПІДСТАВЛЯЮТЬ НОГУ ТАМ, ДЕ КУЮТЬ КОНЕЙ.

Переборщують також і поляки. Передівсім страшенно переборщили свої державні границі. Це перебільшення вже нині мститься на них, а колись іще більше пімститься. Та можливо, що вони того й хочуть, бо, як один поляк сказав: „Нам приємніше боротися за свою самостійність і мріяти про неї, ніж мати її і завідувати своєю державою".

Та вертаймось до „борщу". Після невдалих спроб польських летунів перелетіти Атлянтійський океан і побити рекорд чужих летунів, Польща береться тепер здобути рекорд висоти, що його нині має американець Стівенс. У тій цілі поляки вже зачали будову стратосферичного бальона, який буде взорований на бальоні бельгійського професора Пікарда, тільки, як це поляки гордо заявляють, він буде значно більший. Бальон Пікарда мав 14,000 кубічних метрів обему, а польський бальон буде роздутий до 30,000!

Щож, щасти Боже. Зо спортових оглядів ми навіть нашим противникам бажаємо успіхів. Тільки ми всетаки висказуємо осторогу, щоб цього бальона поляки занадто не надували. Бо в нас, українців, є така собі народня приказка, яка в цьому випадку могла би поляків дещо повчити, а саме, про жабу й вола. Хотіла раз жаба дорівняти величності вола й почала надуватися. Надувалась, надувалась, аж поки не тріснула.

Щоб те саме не сталося зо стратосферичним польським бальоном.

ДЕЩО З „ПОЛЬСЬКОЇ ҐОСПОДАРКИ".

Польський часопис „Час" містить допис свого кореспондента Станислава Межинського, в якому він пише дословно таке:

„Архиепископ Ябложиковскі закупив на Поділлі великі терени, що надаються під управу винограду, й заложив на них винниці з думкою продукувати літурґічне вино, яке у великій скількості спроваджується із заграниці.

„Винниці заложено, виноград зародив, розпочався виріб вина з добрим висілдом. На жаль, забули про нещасний податок. Коли прийшли скарбові урядовці і докладно все обчислили, скільки треба буде заплатити податку, то після переведення докладної калькуляції показалося, що спроваджене з заграниці вино коштуватиме дешевше і що в тих умовах продукція не може оплачуватися. Що більше, обчислено, що краще випродуковане вино вилити в Дністер і спроваджувати заграничне, ніж оплачувати податок.

„І так треба було, на жаль, зробити. Шість тисяч літрів вина вилили до ріки. Що за парадокс! У Польщі, яка майже зовсім не має власних вин, де його майже в цілості імпортують, 6,000 літрів цього коштовного плину виливають до ріки, щоб заспокоїти вимоги тупого й бездумного бюркратизму".

Стільки поляки про себе. До цього треба додати, що поляки споконвіку були поганими господарями. Згадатиб тільки про середні віки, коли поляки мали свою державу. В тому часі, коли інші уряди заохочували й помагали своїм промисловим заведенням експортувати за границю ті продукти, яких було в краю подостатком, накладаючи мита лиш на ті, яких було мало, або на чужі, щоб охоронити власну продукцію, то польські державні власті накладали високі мита на експорт збіжжя, хоч Польща була віцілості хліборобська держава. Цей випадок ставлять у науці політичної економіки як приклад нерозумного господарювання.

Німці й австрійці покпивали собі з польської господарки, а навіть були зложили гумористичну оперетку під заг.: „Польніше Віртшафт". Чужі народи є в тому щасливому положенні, що можуть собі покпивати з польської господарки. А ми, на жаль, мусимо двигати її на власних плечах.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

LETTERS TO THE EDITOR

Poland and Its Minorities

To the Editor of The Sun—Sir: In The Sun of today I read an article, entitled "Germany's Polish Minority," which tries to show how Poland has been treated by Germany's oppressive policy. No doubt this is true. However, as a reader who likes to look at both sides of a question, I would like to ask Poland what about its treatment of the Ukrainians, Jews and the Lithuanians who form a very considerable minority population under Polish control?

Poland has a constitution which is supposed to protect the rights of citizens. But the Ukrainian schools and libraries, churches and even homes have been confiscated and destroyed and 7,000,000 people abused and unjustly treated with no redress. The Polish law says that property possessed by the people is given protection. Why today do Polish Jewish citizens receive no protection? Why today is Poland called a republic? Property is smashed and a new jail has just been built to house the great numbers of persons who have been unjustly imprisoned. Why does that Government not build up industries and encourage factories to help citizens so they will not be working today for what in American money would amount to 10 cents a day?

The Jewish people and Ukrainians in America have sent many millions of dollars to Poland to help these oppressed people. These people are not anxious to fight, nor do they want trouble. They want peaceful possession of their property and the right to earn a decent living with freedom such as we in the United States enjoy. The police are encouraged by the Government in Poland to be always on the outlook to make trouble for these people and when possible to throw them into prison. I am not blaming the Polish citizens, but the new Government.

Marie Rakoczy.

Baltimore, Sept. 14, 1937.

(The Sun, Baltimore, Sept. 17, 1937.)

Let Poland Look To the Welfare of Her Own Ukrainian Citizens, This Writer Urges.

To the Editor of The Sun—Sir: In The Sun of today there appears an article dealing with the mistreatment of the Polish minority in Germany; it states how "embittered Poland is because of Germany's oppressive policy." Well, what do the Poles think of the way they treat 7,000,000 Ukrainians who live in Poland? These Ukrainians do not enjoy half the privileges in Poland as do the Polish people in Germany.

Entrance to higher institutions of learning is strictly limited. There is not one separate Ukrainian university in Polish Ukraine. Speaking in the native Ukrainian tongue is forbidden in the homes, churches, schools, over the radio, and even in the courts.

Ukrainians who strive for complete Ukrainian independence are arested because of their beliefs. At the present time the second of the famous "Polish pacifications" is now in progress. This is a system of nightly raiding Ukrainian homes, dragging the occupants out of their beds and severely beating them. The first of these "pacifications" occurred in 1930, immediately after Poland tore up the minority treaty in which she promised to respect the rights of the minorities living in territory won after the World War. Protests were sent to the League of Nations, but Poland continued her merciless "pacification" of the Ukrainian populace.

Today Poland is angry because of the way 1,500,0000 of her subjects are treated in Germany on German soil; but she ignores the suffering that she inflicts upon the 7,000,000 Ukrainians who reside **on Ukrainian soil** within Polish boundaries.

Michael Korczynski.

(The Sun, Baltimore, Sept. 17, 1937.)

Совєтські цензори.

Совєтський цензор натрапив наraз на речення: „У вікно влетіла „божья коровка" (т. зв. „сонечко").

— Яка там до лиха „божья коровка"! — пирхнув з обурення. — Цеж містика! Релігійна пропаганда!

І не думаючи довго, викреслив оте слівце „божья". В реченні залишилося: „У вікно влетіла коровка"...

Перепрошує.

— Я вчора назвав вас гіпопотамом, одначе нині довідався, що такий звір коштує великі тисячі, тому це слово відкликаю...

ВАЖНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

ОТСИМ АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ" ПОВІДОМЛЯЄ УСІХ ТИХ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬ У „СВОБОДІ" РІЖНІ СВОЇ ІМПРЕЗИ, ЩО „СВОБОДА" НЕ МОЖЕ ПОМІЩУВАТИ В ОГОЛОШЕННЯХ НІЯКОЇ ЗГАДКИ ПРО ЯКІНЕБУДЬ „ВИГРАВКИ", БО ЦЕ ПРОТИЗАКОННЕ.

АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ".

ЯПОНІЯ — КРАЇНА СТИХІЙНИХ КАТАСТРОФ

У Японії є 198 вульканів, із них діяльних 58. — Чотири землетруси на день.

Нема ні одної країни на всій земній кулі, яку так навіщували би катастрофи, як японський архіпеляг. На тих островах вулькани, землетруси та морські хвилі, високі наче гори, нищать те, що люди створили, а рівночасно вбивають тисячі й тисячі людей, перемінюючи у руїну та згарища цілі міста.

Японські острови лежать на схід від великого тиснення у Тихому океані, де морське дно є на глибині 25 тисяч стіп. Це, можна сказати, одна з найбільше непостійних частин земської кулі, найбільше загрожена частина світу. Це величезне провалля (Японці зовуть його Тускарора) ніколи не відпочиває. Дно його ворушиться. Тому теж побережжя здовж Тихого океану легенько підіймається, а західнє побережжя, здовж Японського моря, потопає. З тими рухами в тісному звязку є вульканічна діяльність і землетруси.

У Японії є 198 вульканів, із них 58 чинних. Їх лява і попіл засипають величезні простори землі, нищать оселі, валять усе, що здиблять по дорозі (вулькан Асама над Токійом за одну ніч знищив 50 сіл). Численні вулькани на Курильських островах викидають постійно багато ляви. Із диму, який знимається з їх кратерів (на тих островах є 20 діяльних вульканів) можна вгадати силу вибуху.

Та напевно найбільше шкоди наносять землетруси. Поверхня японської землі майже не знає спочинку. Вона постійно дрижить. Тому пересічно що року є приблизно 1,500 малих землетрусів, або найменше чотири на день. В 1923 році катастрофальний землетрус убив 500 тисяч людей, майже зовсім зруйнував Токіо, знищив залізничий шлях, усі мости й тунелі, греблі на ріках і греблі у пристанях (т. зв. хвильоломи), а рівночасно вибухли були грізні пожежі, що довершили знищення. Від 1923 року до 1 січня 1937 року від тих землетрусів згинуло приблизно 180 тисяч людей.

Рухи морського дна на Тихому океані спричинюють часто велитенські хвилі (буруни), що наче водяні гори із страшною скорістю мандрують у напрямі японських берегів. Оселі над морем і на прибережних рівнинах та всі простори, що їх захоплять такі буруни, пустошіють в одну мить. Кораблі, головнож тисячі рибальських човнів, пристаней і людей, падуть жертвою до кількох хвилин.

А всеж японці без упину борються з тими землетрусами. Мешкальні будинки, навіть у високих горах, де підсонння дуже гостре, побудовані з дерева з тонкими стінами з картону, тому дуже відпорні на землетруси. Новітні доми та хмародери будують із сталі та бетону, після довгих досвідів, тому також дуже видержливі на землетруси. Численні сейсмольогічні стації та знаменито зорганізована сейсмольогічна служба вможливлюють до деякої міри передбачити землетруси на основі численних слабих потрясень.

А всеж усі змагання людини здається є даремні, бо вулькани, морські буруни та грізні землетруси, часом усі рівночасно, чинять цю країну найгрізнішою у світі.

Красномовність.

У Мадярщині відбувається зїзд хліборобської партії. М. і. виринув проект поліпшити мадярську расу волів заграничним матеріялом... Між присутніми велике обурення. Встає один годівельник волів і по великих похвалах на честь рідної худоби закінчив промову:

— Ми не потребуємо нічого з заграниці. Мадярщина — мадярам!

Один нарід — одна худоба!...

—o—

Лист.

— Високоповажний Пане Директоре! — пише батько до управителя школи, до якої ходить його син. — Колиб мій Михась дальше лінюхував і не вчився, то прошу ввічливо його в моїм імені порядно вибити. Радо зреванжуюся.

Ваш Іван Мотика.

—o—

Рибалка.

— Чоловіче, чому ти вкинув такого величезного коропа назад до води?

— Він для мене безкорисний, бо не влазить до моєї кошілки.

—o—

А той своє на думці має.

— Гірш! Ти читав? — Будемо мати власну армію в Палестині. Тішишся?

— Чомуб я не мав тішитися? — Можна буде заробити на доставах.

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ. (123)

В той час, коли приголомшений ягуар почав підноситися, інший присівся до землі, щоб скочити на Тарзана. Тарзан побачив, що він мусить чимскорше вбити першого, ще заки цей другий не відзискає повної притомности. Тому він сам скочив на ягуара. Придавивши його своїм тілом, він рівночасно проколов йому серце. Для ягуара це була несподіванка, про яку він не мав багато часу дивуватись.

Остався лиш один ягуар, і то вже добре потовчений. Тарзан уже тепер бачив, що виграв війну. Він скоро кинувся на третього й останнього ягуара й по кількох хвилинах яма ягуарів була мертва, а на її долівці валялися три мертві тіла хижаків. Тарзан піднявся на ноги, станув одною ногою на тіло ягуара і по старому звичаю нетрів видав зо себе оклик перемоги.

Королева Залія дивилася тепер на Тарзана з повним захопленням. „Що за сила, що за відвага!" — думала вона собі. Тепер вона вже зовсім добре розуміла своє серце, яке нагально диктувало їй, щоб за всяку ціну вона охоронила цього надзвичайного чоловіка. „Він мусить жити, мусить жити", повторила вона собі і враз з тими словами якась радість наповняла її серце.

Але її радісні думки правдоподібно відчув жорстокий жрець Тоґацаль. Він підійшов до Залії і наперед вдивлявся в неї хвилину, а потім торжественно сказав: „Це написано в старинних книжках, що ті люди, які поконають святих ягуарів, мусять згинути з рук нашої дорогої королеви". З тими словами він уклонився. Серце Залії залив холод.